

I. Макарова

ТЕХНОЛОГІЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З МИСТЕЦТВА БАЛЕТМЕЙСТЕРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

I. Makarova

TECHNOLOGIES OF IMPROVISATION IN BALLET MASTER CLASSES AS A TOOL FOR CREATING CHOREOGRAPHIC VOCABULARY

Наприкінці ХХ століття хореографічне мистецтво набуло активного розвитку, що привело до появи спектру нових форм, стилів та жанрів, які можна об'єднати терміном сучасний танець. Уже на початку ХХІ століття виникає необхідність інноваційного підходу до професійної підготовки фахівців балетмейстерів сучасного танцю.

«Мистецтво балетмейстера» є основним предметом, у межах якого відбувається професійна підготовка майбутнього балетмейстера. Його цільова спрямованість має на меті навчання творчому баченню й розвиток художньо-творчого мислення, тобто виховання певних особистісних якостей, необхідних під час створення хореографічних творів. Але системна підготовка передбачає використання відповідних стратегій і технологій у процесі навчання саме в системі сучасного танцю. У такому разі виникає актуальне педагогічне завдання — не просто навчити професійних знань, умінь та навичок, а змінити сутність художньо-творчого мислення, психологію сприйняття, тобто розробити модель формування студента в системі вищої професійної освіти не лише з погляду майбутньої специфіки професійної діяльності, а й з погляду творчого розвитку.

Одним із творчих процесів створення хореографічного твору є пошук хореографічної лексики. Хореографічна лексика — це набір різноманітних хореографічних рухів, за допомогою яких балетмейстер відображає свої почуття, думки або сутність певної дії чи хореографічний образ. До хореографічної лексики належать: рухи, пози, ракурси, міміка. Хореографічна лексика відбиває індивідуальність автора, її якість залежить від професійного рівня та інтелекту автора. Ознакою сучасної хореографічної лексики є нерегламентована пластична мова, і кожен хореограф має право створити власну манеру виражальних засобів, адже кожна композиція — це індивідуальний пошук, індивідуальний спосіб хореографічного мислення. Слід зазначити, що головним інструментом під час створення сучасної лексики є *імпровізація* (від латів. *improvisus* — несподіваний, раптовий). Танцювальна імпровізація — це створення художнього твору безпосередньо в процесі його виконання; креативний підхід до руху; гармонійне поєднання танцю, музики та почуттів; дослідження свого тіла та його можливостей у просторі під час руху. Відповідно до цього, створюючи хореографічну лексику для сучасного твору, балетмейстер завжди має перебувати в пошуку індивідуального руху, тому згодом ці напрацювання можуть збагачуватись у процесі професійного росту.

Для більш ефективного формування професійних умінь та навичок під час створення саме індивідуальної лексики необхідні гармонізація балансу хореографічної практики цього профілю та розвиток інноваційних моделей професійної хореографічної освіти.

Практика адаптації методик професійного навчання балетмейстерів народного і класичного танців до підготовки фахівців у галузі сучасної хореографії, яка використовується нині, не відбиває повною мірою світових тенденцій розвитку танцювального мистецтва, адже обмежує свободу творчості, необхідну сучасному танцю.

Саме систематизація й інтерпретація накопиченого досвіду зарубіжної та вітчизняної науки у сфері сучасного танцю дозволить сформувати нові методи навчально-творчої діяльності студента, що забезпечить творчий розвиток майбутнього балетмейстера через призму реалізації креативного пошуку власного хореографічного стилю.

Серед багатьох зарубіжних джерел, у яких викладено основні постулати теорії руху та навчання хореографа в сучасному танці, є методики Рудольфа фон Лабана, Інгрет Баргеньєфф та Уільяма Форсайта. Слід зазначити, що саме роботи цих видатних балетмейстерів вплинули на розвиток усіх напрямків сучасного танцю та набули відображення у творчості тих чи інших хореографів і виконавців у всьому світі.

Тому можна означити деякі технології імпровізації, які слід використовувати на заняттях «Мистецтво балетмейстера»:

Робота з рухом:

- створення А, О та U-подібних рухів;
- робота з лінійними рухами;
- прискорення та уповільнення темпу;
- принцип контрасту;
- момент завмирання та згасання;
- момент збиття руху змінюючи траєкторію у протилежну сторону;
- робота з імпульсами.

Образна робота з дієсловами та діями:

- розсипатися — збиратися;
- стискатися — розтягувати;
- конструювати — руйнувати.

Робота з простором:

- робота в кулеподібному просторі;
- робота в трикутному просторі;
- робота в циліндроподібному просторі.

Надзвичайно цікавим і результативним у плані творчого самовираження студентів є синкретичні імпровізації, суть яких полягає в тому, що викладач пропонує студентам імпровізаційні технології, а студенти, на основі осмислення матеріалу, екстеріоризують індивідуальну хореографічну лексику.

Отже, необхідність підвищення професіоналізму майбутніх хореографів та художніх керівників танцювальних колективів актуалізує перед педагогікою завдання розробки нових технологій та впровадження прогресивних методів навчання й виховання студентів. Також назріла необхідність теоретично, з наукового погляду, узагальнити і осмислити накопичений досвід, зарубіжної та вітчизняної методик у сфері сучасного танцю, у галузі виховання творчих особистостей студентів-хореографів. Головне педагогічне завдання дисципліни «Мистецтво балетмейстера» — розкриття індивідуальності та виховання хореографа-творця,

який володіє високим інтелектом, конвергентним, абстрактним і парадоксальним мисленням, способами вираження внутрішнього світу через індивідуальну форму руху.

І. Мостова, К. Островська

ХОРЕОГРАФІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ В НАРОДНО-СЦЕНІЧНОМУ ТАНЦІ

І. Mostova, K. Ostrovska

CHOREOGRAPHIC IMPROVISATION IN FOLK-STAGE DANCE

Хореографічна імпровізація — один із базових інструментів розвитку виконавських та балетмейстерських здібностей у процесі опанування хореографічного мистецтва на різних рівнях підготовки. Специфіка цього процесу полягає в його спонтанності й тимчасовості. Хореографічна імпровізація створюється в цей період та в цьому просторі, її неможливо повторити, вона залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, що супроводжують цьогочасну реальність. Теоретичні дослідження цього наукового об'єкта зумовлюються пошуком інноваційних методик розвитку здібностей хореографів-виконавців, педагогів та балетмейстерів. І, якщо хореографічна імпровізація в сучасному хореографічному мистецтві вже має досить багато наукових презентацій, то імпровізація в народному танці потребує ретельнішого дослідження.

Специфіка народного танцю, як одного прадавніх видів народної творчості, полягає саме в його імпровізаційності. Комплекс календарних та родинно-побутових свят, що базувався на виконанні певних обрядових дій, невід'ємно вмщував народний імпровізаційний танець. Імпровізаційність народного танцю виявлялась у виконанні одиночних танців, головною метою яких була демонстрація танцювальних здібностей та найпрезентативніших якостей характеру парубка або дівчини; парних танцях, що виконували комунікативну та родинно-стимулюючу функції; масових танцях, які дозволяли одночасно демонструвати власний творчий потенціал усім учасникам народного свята. Імпровізація була важливим компонентом обрядових хороводів і хороводних ігор. В обрядових хороводах від уміння хороводниці імпровізувати залежали обрання та різноманіття танцювальних рисунків, напрямок та кількість змін у русі, сам рух. В ігрових хороводах, що були важливим елементом обрядової дії, від уміння імпровізувати залежали сталість та збереженість традиції, сакральне й магічне призначення танцю, збереження його обрядових функцій.

Імпровізація в процесі опанування народно-сценічного танцю спирається у своїй сутності на фундаментальні традиції народного танцю, але розвивається в контексті надбань сучасної хореографічної методології. У процесі імпровізації в уроках народно-сценічного танцю першочерговим залишається чітке відтворення національного характеру та фольклорної традиції.

Обов'язковою характеристикою імпровізації є наявність певного образу (національного або індивідуального). Відтак, імпровізація може формуватись навколо обох зазначених аспектів: втілювати національні характеристики, реалізовувати музичний образ або образ, запропонований ззовні. Окрім того, імпровізація може гуртуватись навколо емоційного стану і втілювати його в елементах рухової практики, з урахуванням національного темпераменту.